

יש לנו קצינים חושבים

המג"דים בצה"ל הם אינטליגנטים, יצירתיים ורחוקים מלהיות מקובעים. אין שמץ של אמת בקביעה שהבעיה העמוקה של צה"ל היא ההכשר שניתן למפקדיו לא לחשוב ולא לדמיין. תגובה למאמרו של אסף חזני "מי מחד מפילוסופים צרפתים?", מערכות 437, יוני 2011

תרגיל משולב של צה"ל | מקורה של האנדרלמוסיה בצה"ל היה ונשאר תורת הפעלה חדשה שנתמכת בשפה לא מוכרת ושהוכנסה ליחידות הלוחמות לפני שנכחה כראוי ונוסתה בתרגילים

תא"ל (מיל') עמי מורג
מעריך בממד"ה

מבוא: על החזרה ליסודות

המאפיין העיקרי של המאמרים שכותב אסף חזני הוא יכולתו להעמיד את קוראיו במבוכה. מקור המבוכה נעוץ בניסיון להבין האם אני, הקורא, לא עומד במדדי האינטליגנציה הנדרשים על פי "תורתו" של החוקר או שמא הכותב אינו מצליח להבהיר את מטרתו במאמר. אקח לדוגמה את קביעתו של חזני - שאינה מבוססת על מחקר כלשהו - ש"האינטלקטואליות הפכה לאויב של צה"ל". הקביעה שאובה - על פי המאמר - מזיהוי של חשש לכאורה שנוצר מכישלונות העימות ב-2006 ושמלבלב במסדרונות הצבא והאקדמיה הצבאית. בזו האחרונה "פועל" (כך במקור) הכותב. התרשמותו הסובייקטיבית בתוקף היותו "פועל" (וזאת רק על פי התרשמות מקבוצת מחקר יחידה) הופכת להיות כתב האשמה מופרך. כדי להוכיח את קביעתו מפרט ד"ר חזני סדרה של מאמרים, שבחלקם דנים בתיאוריה הפוסט-מודרנית ואינם מתיישרים לפי עמדתו שלו. לא מצאתי במאמר כל הוכחה (מגובה בראיות כיאה לחוקר אקדמי) שלא מתקיימים דיונים תוכניים בצה"ל. נהפוך הוא. אלא מאי, שכאן נדרשת הבחנה נוספת לצורך הדיוק האקדמי. דיונים תוכניים יכולים וצריכים להתקיים בשלב המחשב, התכנון והעיסוק התיאורטי. הם אינם יכולים להתקיים בעת קרב. בעימות של 2006 פקד אלון פיקוד צפון לפתוח צירי הספקה על סמך מגבלות השימוש בצירים קיימים. אף שמדובר היה בפקודה, לא נפתח שום ציר! כי ברמות הביצוע הפעילו חשיבה ונתנו למשימה דירוג נמוך בסדר העדיפויות.

כאשר צה"ל הגדיר שצריך לחזור ליסודות, הכוונה הייתה להבין ולהטמיע שמקורן של פקודות הדרג המנהל את המערכה מושתתות על בסיס נתונים שלא תמיד נמצאים גם אצל הדרג "החושב", אופס, סליחה, הדרג המבצע. אפשר (ואולי צריך לחקור זאת) שרמת האשראי שנותן הדרג המבצע לרמות הממונות נמוך עד כדי אי-ביצוע פקודות. מאחר שאנו חיים בתוך עמנו, סיגלנו לעצמנו את היכולת לחשוב כי מי שידע עובדות יודע פחות ממי שניזון מפרשנות התקשורת. זאת ועוד, הכוונה לחזור ליסודות מכוונת גם לביצוע המשימה כרוחה וכלשונה. כדי להשיג זאת נדרשים לרמה מקצועית גבוהה, לנחישות ולחתימה לניצחון ולא דווקא לדיון אינטלקטואלי בהכשר אקדמי. זאת רשעות לשמה ובעיקר לא אמת לחבר אקדמית בין חזרה ליסודות והכשר לכאורה לאי-חשיבה.

עצם הדיון ומגוון הדעות והעמדות שמציג גם הכותב עצמו מוכיחים שקיימת מידה רבה של התלבטות בדבר התאמתה של תיאוריה כלשהי למציאות הישראלית ושוללים את קביעתו הראשונית שהיא בסיס המאמר. גם משיטוט בעולם התיאורטי מתגלה עד מהרה שמרבית החידושים המוצלחים במרחב הטכני כמו גם במרחב העיוני הם פועל יוצא של חילוקי דעות תוכניים המגובים במחקרים.

מקורה של האנדרלמוסיה בצה"ל

קביעה נוספת המעלה תמימות, מוגדרת על ידי הכותב כך: "ראייה חד-ממדית המבוססת רק על הדמיון בין עובדות תמונע ללא ספק הפעלה של הדמיון". לתומי קיוויתי למצוא הוכחה מחקרית לקביעה הזאת.

עובדות מקורן בדרך כלל בעבר מעשי או מחקרי ובמקרה שלנו - לקחי מלחמות העבר. דמיון בין עובדות שהובהרו בניתוח לקחים של הצלחות או של כישלונות יכול לשמש בסיס להתכוננות לעתיד, אך אינו מונע או סותר חשיבה יצירתית ודמיון חופשי. השאיפה לחזור ליסודות התורה הצבאית נבעה מריבוי מקרים של חוסר ההבנה של כל דרגי הפיקוד בעימות של 2006 - מקרים שהביאו לאי-מלוי משימות ולא-הצלחה מובהקת. ומדוע התפתחה רמה גבוהה מדי של חוסר הבנה בין ובתוך כל הדרגים?

מקורה של האנדרלמוסיה בצה"ל היא ונשאר תורת הפעלה חדשה שנתמכת בשפה לא מוכרת ושהוכנסה ליחידות הלוחמות לפני שנבחנה כראוי ונוסחה בתרגילים. ייתכן שהתורה החדשה מכילה חידושים הנחוצים מאוד למלחמות המודרניות, אך הדרך הלא מקצועית - בלשון המעטה - שבה נעשתה ההטמעה גרמה לרצון להשליכה לפח כמקשה אחת. במקרה הזה נעשו שתי טעויות האופייניות להתנהלותנו: הראשונה, החיפזון בהפיכתה מרעיון לתורת קרב חדשה ללא כל מנגנון הטמעה יסודי ומקצועי; השנייה, בזריקתה במהירות שיא לסל האשפה של ההיסטוריה הצבאית.

בהיותי קצין קישור בצבא היבשה של ארה"ב נכחתי ב-1978 בניסוי רחב ממדים שנערך בפורט הוד שבטקסס. הניסוי בחן מבנה וארגון של גדוד טנקים. הסוגיה שעמדה על הפרק הייתה כמה טנקים צריכים להיות במחלקה (חמישה, ארבעה או שלושה), כמה מחלקות צריכות להיות בפלוגה, וכמה פלוגות צריכות להיות בגדוד. לניסוי השדה קדמו מחקר וחשיבה תיאורטית שנמשכו יותר משנה ושבמסגרתם נבחנו קרבות מן העבר ונעשו סימולציות שבחנו כיצד היה כל קרב מסתיים בכל אחד מהמבנים שנבחנו. רק לאחר שהסתיים שלב המחקר התיאורטי נערכו ניסויי שדה במשך כשנה בתנאים טופוגרפיים וגיאוגרפיים שונים. ההחלטה התקבלה רק לאחר כחמש שנים, ולאחר מכן נדרשו עוד כחמש שנים להשלמת הטמעתה של ההחלטה.

הדוגמה הזאת מציגה פן פשוט לכאורה במעשה הצבאי: מבנה וארגון לקרב. כאשר מדובר בתיאוריות תורתיות או בפיתוח אמל"ח מודרני התהליך חייב להיות ארוך יותר, רגיש יותר ומאוד-מאוד זהיר. כי מעבר לחשיבותה של החשיבה מדובר בעיקר בחיי אדם.

סיכום

בשל היותי מעריך במרכז ההערכה לאל"מים אני נפגש מדי שנה עם רבים משכבת המג"דים המנוסים והוותיקים בצבא. אלה שיהיו מנהיגי הצבא בעתיד - כך מתברר לי שוב ושוב - הם אנשים סופר אינטליגנטיים, שבוחנים בקפידה כל קביעה וכל אמיתה ומנהלים דיונים רבים ומעמיקים. ההיסטוריה הצבאית מוכרת להם ומשמשת בסיס מוצק לפיתוח יכולתם להתמודד עם איומי העתיד ועם מצבי עמימות האופייניים כל כך בקרב. הם יצירתיים ורחוקים מלהיות מקובעים. קביעת ד"ר חזני שהבעיה העמוקה של צה"ל היא "ההכשר לא לחשוב ולא לדמיין" רחוקה מהאמת בדומה לקביעות רבות אחרות שלו. קיימות בהכשרת הפיקוד בצה"ל לקויות אחרות, חשובות לא פחות מהגדרות ערטילאיות ולא מבוססות שהוצגו במאמר. את הלקויות האלה ראוי לבחון ולתקן במידת הצורך.